

**30 de ani
de la sfârșitul Războiului Rece**

Marius-Cristian Neacșu
coordonator

30 de ani
de la sfârșitul Războiului Rece

Colecția „Geopolitică și afaceri”

Editura ASE
București
2021

Academia de Studii Economice din București

Copyright © 2021, Editura ASE

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

Editura ASE

Piața Romană nr. 6, sector 1, București, România

cod 010374

www.ase.ro

www.editura.ase.ro

editura@ase.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

30 de ani de la sfârșitul Războiului Rece / coord.: Marius-Cristian

Neacșu. - București: Editura ASE, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-34-0395-8

I. Neacșu, Marius-Cristian (coord.)

327.54

Redactor: Simona Bușoi

Desen copertă: Alexandra Boștenaru

Digitalizare copertă: Valentin Ionescu, Violeta Rogoian

Autorii își asumă întreaga responsabilitate pentru ideile exprimate, corectitudinea științifică, originalitatea materialului și sursele bibliografice menționate.

Cuprins

Cuvânt înainte	7
Partea I	
30 de ani de la sfârșitul Războiului Rece.....	15
1. <i>Marius-Cristian Neacșu</i>	
30 de ani de la sfârșitul Războiului Rece. Hibridizarea conceptelor geopolitice.....	17
Partea a II-a	
Geopolitică teoretică.....	73
2. <i>Clara Nae</i>	
<i>Twisted power</i> – un nou concept, o altă față a puterii	75
3. <i>Ioana Andreea Chiciuc</i>	
Geopolitica cibernetică (<i>Cybergeopolitics</i>)	116
4. <i>Marius-Cristian Neacșu, David Matei</i>	
Concepte emergente: exopolitică, exostrategie, exobusiness	142
5. <i>Dorin Pene</i>	
Visul eurasiatic.....	160
Partea a III-a	
Geopolitică regională	187
6. <i>Irina Grigorovici</i>	
Japonia, încotro? Geopolitică, demografie și reflecții	189

7. <i>Alexandru Ilie</i>	
Israel, proiect civilizațional	235
8. <i>Carina Gole</i>	
Conflictul din Nagorno-Karabah	252
9. <i>Ștefan Tache</i>	
Emergența Chinei în Africa.	
Lupta pentru resurse energetice geostrategice.....	298
10. <i>Andrada Mărgineanu</i>	
Miza geopolitică și geoeconomică a spațiului arctic.....	315
 Partea a IV-a	
Alte studii, analize, eseuri.....	349
11. <i>Marian Tucă</i>	
<i>Ich bin ein Berliner</i>	351
12. <i>Octavian Tudor</i>	
România, o piesă necesară în angrenajul sistemului european....	373
13. <i>Alexandra-Maria Colcer</i>	
România în NATO	384
14. <i>Denisa Țăranu</i>	
Conceptul de <i>business/competitive intelligence</i>	409
15. <i>Alexandra Bălăceanu</i>	
Dimensiunea geopolitică a comunicării în era internetului	421

Cuvânt înainte

Cuvânt la Cuvânt. Noi, „școala de geopolitică de la ASE” – așa cum am fost gratulați de către colegii de breaslă și cum ne-a și rămas numele „în oraș”, reamintind aici că este vorba de *Masteratul de Geopolitică și Afaceri* din cadrul Academiei de Studii Economice din București –, avem ocazia să revenim în fața cititorilor, atât în fața specialiștilor din domenii largi, precum geopolitică, relații internaționale, diplomatie, securitate, business ș.a., cât și a publicului larg, academic și non-academic, cu o altă carte, un nou volum colectiv marca „GA” (Geopolitică & Afaceri), realizat prin contribuția masteranzilor din generații diferite.

Cu timpul, am avut prilejul să coordonăm promoții minunate în cadrul programului masteral, tineri (de toate vârstele; uneori membri ai aceleiași familii, de pildă, tată și fiică au stat pe băncile școlii noastre) care l-au impresionat și pe marele diplomat român, acad. Mircea Malița (1927-2018), acesta din urmă, pentru o perioadă, ținând în cadrul programului academic cursul de *Diplomație* și dedicându-le câteva cărți.

Iată, spre exemplu, un pasaj relevant: „*Tinerilor mei studenți, care mi-au pus întrebări. Ce m-a îndemnat să public (...)? Este auditoriul meu, studenții de la un curs de masterat de geopolitică, ținut la ASE, la îndemnul profesorului Silviu Neguț, un bun specialist al domeniului. Studenții au răspuns la lecțiile de diplomatie, conflicte și tendințe în sistemul internațional, cu un interes răsplătitor. Dar au păstrat și după încheierea cursurilor contactul cu mine, cu noi întrebări care ieșeau din cadrul expunerilor. Am dat o notă bună unei generații pe care o considerasem cufundată în hedonismul epocii, prizonieră a societății imaginii și a filosofiei clipei și viitorului imediat. Deci nu este adevărat: ei sunt frământați de chestiuni ce privesc mersul societății și un viitor în care vor să își croiască un rol demn și util*” (fragment

din cartea *Mintea cea socotitoare*, Ed. Academiei Române, 2009, pp. 5, 11, semnată de Mircea Malița).

O mică mențiune, dar cu semnificații mari: prof. Silviu Neguț (decan al Facultății de Relații Economice Internaționale, 2008-2012) este fondatorul Masteratului de Geopolitică (și, totodată, promotor al disciplinei *Geopolitică* în ASE: cursuri la ciclul de licență, studii aprofundate și, ulterior, masterat). În prezent, își continuă activitatea, încântând cursanții cu prelegerile sale unice, despovărat de canoanele instituționale administrative și savurând liber discuțiile cu masteranzii, ținând „cursuri cu casa închisă”, cum au scris studenții într-o revistă studențească.

Așadar, ne exprimăm bucuria de a prezenta acest volum colectiv, al doilea în ordine cronologică, continuând o primă experiență extraordinară, când sub egida aceluiași program educațional, la inițiativa masteranzilor, s-a zămislit „cartea Centenarului”, în linia ei bibliografică completă *România 1918-2018. Un secol de frământări geopolitice*, Ed. ASE, București, 2018 (coord. Marius-Cristian Neacșu).

Astfel, completăm colecția (în formare) cu prezentul volum, care poartă titlul *30 de ani de la sfârșitul Războiului Rece*.

Și titlul are o poveste: în anul în care se împlinesc trei decenii de la implozia URSS (1991-2021) – care a „închis” un șir de evenimente ce au început cu dezmembrarea Zidului Berlinului (1989) – *Masteratul de Geopolitică și Afaceri* (ce și-a început activitatea, în 2004, odată cu intrarea României în NATO) a promovat cea de-a 15-a promoție.

Masteratul de Geopolitică și Afaceri. 15 promoții din care foarte mulți absolvenți ne-au dat satisfacții ce ne-au depășit așteptările, o parte dintre ei activând în structurile administrative ale ONU, NATO, UE, alții în ambasadele României pe cuprinsul întregului Glob sau în ambasadele străine la București și, nu în ultimul rând, în Ministerul Afacerilor

Externe. La fel de bine, unii dintre absolvenți și-au continuat cariera în zona de business, în cadrul companiilor transnaționale și nu oricum, ci pe poziții de top management.

În timp, am observat cât de fericită este această combinație, între *geopolitică* și *lumea afacerilor*: pentru un economist (și nu numai), raționamentul critic impus de geopolitică și disciplina riguroasă a ideilor, dimensiunea sa umanistă aduc, ca să păstrez tonul „economic”, *valoare adăugată*. Un plus de valoare care poate face, și face, diferența pe piața muncii, într-o banală discuție la o masă de afaceri, într-o conversație privată, în felul în care înțelegem ceea ce se întâmplă...

Când a plecat la drum acest program de masterat se simțeau încă ecourile Războiului Rece, Statele Unite erau hegemonul planetei, Vladimir Putin era încă un necunoscut, euro-optimismul se afla la cote înalte, prețul petrolului depășea 100 de dolari barilul, „războiul gazelor” încă nu avusese loc, iar Nord Stream 2 nu exista... Între timp au apărut state noi, precum Sudanul de Sud, Crimeea a fost anexată de Rusia, Marea Britanie a părăsit Uniunea Europeană, americanii s-au retras din Afganistan după 20 de ani (individualizând, în istorie, *Războiul de 20 de ani*; se completează, astfel, seria războaielor lungi: *Războiul de 100 de ani*, *Războiul de 30 de ani*), Putin a devenit „țar” neîncoronat, Erdogan „sultan” fără imperiu, Xi Jinping construiește „Noul Drum al Mătăsii”, un virus ciudat „a oprit” planeta... o planetă care se scufundă la propriu, sub ochii noștri, sub efectele necruțătoare ale *încălzirii globale*.

O lume, nu „turbulentă”, nu „ne bună”, ci pe cale să dispară... Între timp, ne căutăm salvarea ca specie pe Lună și pe Marte, o specie cu al cărei suflet ce facem?

Necesitatea de a înțelege aceste jocuri de putere, evenimente și evoluții complicate, care se derulează sub ochii noștri pe scena lumii

(nu mai știe nimeni dacă mai este o „mare tablă de șah”, ca a lui Brzezinski, aceasta comportând oarecare reguli) și în fața cărora ne simțim din ce în ce mai neputincioși, s-a transformat în intenția noastră, reușită, de a culege roadele din activitatea acestui program de masterat, care să educe și să pregătească tineri pentru a înțelege și a gestiona mai bine această lume imprevizibilă în care trăim. Pentru ei, pentru noi, pentru un viitor mai bun...

30 de ani de la sfârșitul Războiului Rece. Ce au scris, prin urmare, masteranzii? În cele patru părți în care volumul de față este structurat, au surprins concepte noi, cercetări și studii în pas cu vremurile, și anume:

Partea întâi, care a dat și titlul cărții, este consacrată *hibridizării conceptelor geopolitice*, evoluție teoretică impusă de ceea ce s-a întâmplat în cele trei decenii de la sfârșitul Războiului Rece. Dacă inițial s-a crezut că lumea va trece de la un „război rece”, o confruntare ideologică, geopolitică și geostrategică (*echilibrul terorii, balanța de putere nucleară*) la o „pace” (geo)economică, tranziția nu s-a produs sau nu s-a produs complet: *puterea dură (hard power)* nu a devenit totalmente *blândă (soft power)*, iar geopolitica nu a fost înlocuită de geoeconomie, spre exemplu, ci *hard power* a devenit *hard energy* (s-a schimbat doar instrumentul, a prevalat însă tot dreptul forței, invazia Armatei Roșii fiind înlocuită de *robinetul gazelor naturale*), *geopolitik* a devenit *energetik* sau, mai mult, din *geopolitică* și *geoeconomie* a rezultat *geoconopolitică*. Adică, nu au dispărut conceptele geopoliticii clasice, ci doar s-au îmbogățit cu componente și semnificații noi. Dar, este suficientă geopolitică în interiorul volumului, ca să nu mai insistăm aici.

Partea a doua este dedicată exclusiv studiilor de geopolitică teoretică, masteranzii surprinzând concepte noi, care încă nu s-au cristalizat pe deplin din punct de vedere teoretic, fenomenologia din teren fiind în plină dinamică a manifestării.

Spre exemplu, dacă în urmă cu câțiva ani, un alt absolvent de-al nostru, Andrei Șapera, dezvoltă conceptul de „exoeconomie” (vezi *Towards Exoeconomics – Developing an off-planet economy and its implications*, 2013; *Exoeconomie. Dezvoltarea economiei extraplanetare*, 2015, în vol. „România noului val”, prefațat de acad. Solomon Marcus), lucrarea de față adaugă și completează cu alte noțiuni, precum *exopolitică (exopolitics)*, *exostrategie (exostrategy)*, *exobusiness* (care surprind o parte din fenomenologia noii curse spațiale și a jocurilor de putere și economice aferente) sau *geopolitica și geostrategia cibernetică (cybergeopolitics, cybergeostrategy)*.

Practic, continuând ideea părintelui geopoliticii românești, Simion Mehedinți, „ultimul mare erudit român”, referitoare la *fazele geografice ale istoriei*, umanitatea trăiește, în prezent, simultan, două dimensiuni ale acesteia: *faza spațială (cosmică)* și *faza cibernetică*, respectiv *a patra* și *a cincea dimensiune a geopoliticii* (după cele terestră, maritimă/oceanică, aeriană).

De asemenea, este nuanțat conceptul de *putere*, cu noi semnificații care testează încărcătura geopolitică a fenomenului *fake-news* (cu toate derivatele sale), iar un alt studiu este consacrat „visului eurasiatic”, Eurasia fiind cea mai mare masă de uscat a planetei din toate timpurile, fiind o miză geopolitică aparte.

Partea a treia particularizează și aplică teoria geopolitică la nivel regional, prin câteva studii de caz, dintre care amintim aici Japonia (cel mai relevant exemplu al îmbătrânirii demografice, cu consecințe geopolitice și nu numai), Israel (și miza de a se transforma dintr-un proiect cultural într-unul civilizațional), interesul geopolitic și geoeconomic pentru spațiul arctic (în mod deosebit, având în vedere topirea banchizei, ca efect al încălzirii globale), emergența chineză în Africa în contextul luptei pentru resurse energetice și o analiză a unui

conflict înghețat (cu componente hibride, atipice) – un model perfecționat și externalizat de Rusia în tot spațiul caucaziano-pontic, folosit ca instrument de politică externă, în cele trei decenii scurse de la sfârșitul Războiului Rece – și anume, conflictul din Nagorno-Karabah (escaladat chiar la sfârșitul anului 2020).

Partea a patra și ultima aduce, în plus, câteva studii care reflectă interdisciplinaritatea – este analizată fie aplicarea unor concepte din siajul geopoliticii și al domeniilor înrudite în mediul de afaceri, fie, invers, dimensiunea geopolitică a unor domenii, precum comunicarea în era internetului, spre exemplu.

Acestea fiind spuse și dorind să nu lungim prea mult *Cuvântul înainte*, lăsăm cititorul în compania cărții, nădăjduim că spre a-și înnobila mintea și spre a se bucura de pasiunea de care au dat dovadă autorii noștri (Urmă să le fie exemplul! Entuziasmul aferent îi absolvă, sperăm, de scăpările inerente, dacă sunt).

Căci nu dorim „să strivim corola de minuni a lumii”..., ci doar să facem ceea ce știm mai bine, ceea ce suntem pregătiți să facem: educație și cercetare.

Noi nu suntem nici buni, nici răi, ci suntem, pur și simplu...

Conf. univ. dr. Marius-Cristian Neacșu

**Addendum.* Această carte a fost elaborată sub îngrijirea atentă a Andreei Chiciuc (absolventă a masteratului, promoția 2019-2021, autoare în volum) și, de asemenea, același gând plin de recunoștință și mulțumiri pentru Alexandra Boștenaru (anul III, Facultatea de Business și Turism, ASE București), sperăm viitoare cursantă a Masteratului de Geopolitică și Afaceri, pentru dăruirea și migala cu care a conceput și realizat desenul original ce ilustrează coperta cărții.

Contents

Foreword.....	7
Part I	
30 years since the end of the Cold War	15
1. <i>Marius-Cristian Neacșu</i>	
30 years since the end of the Cold War	
The hybridisation of geopolitical concepts	17
Part II.	
Theoretical Geopolitics.....	73
2. <i>Clara Nae</i>	
Twisted power – a new concept, another side of power.....	75
3. <i>Ioana Andreea Chiciuc</i>	
Cybergeopolitics.....	116
4. <i>Marius-Cristian Neacșu, David Matei</i>	
Emergent concepts: exopolitics, exostrategy, exobusiness	142
5. <i>Dorin Pene</i>	
The Eurasian dream.....	160
Part III	
Regional Geopolitics	187
6. <i>Irina Grigorovici</i>	
Japan, where to? Geopolitics, demography and reflections.....	189

7. <i>Alexandru Ilie</i>	
Israel, a civilizational project.....	235
8. <i>Carina Gole</i>	
The Nagorno-Karabakh conflict.....	252
9. <i>Ștefan Tache</i>	
The emergence of China in Africa	
The fight for geostrategic energetic resources.....	298
10. <i>Andrada Mărgineanu</i>	
The geopolitical and geoeconomic stake of Arctic region.....	315
 Part IV	
Other studies, analyses and essays.....	349
11. <i>Marian Tucă</i>	
<i>Ich bin ein Berliner</i>	351
12. <i>Octavian Tudor</i>	
Romania, an essential part of the European system	373
13. <i>Alexandra-Maria Colcer</i>	
Romania in NATO	384
14. <i>Denisa Țăranu</i>	
The business/competitive intelligence concept.....	409
15. <i>Alexandra Bălăceanu</i>	
Geopolitical aspects of communication in the Internet era	421